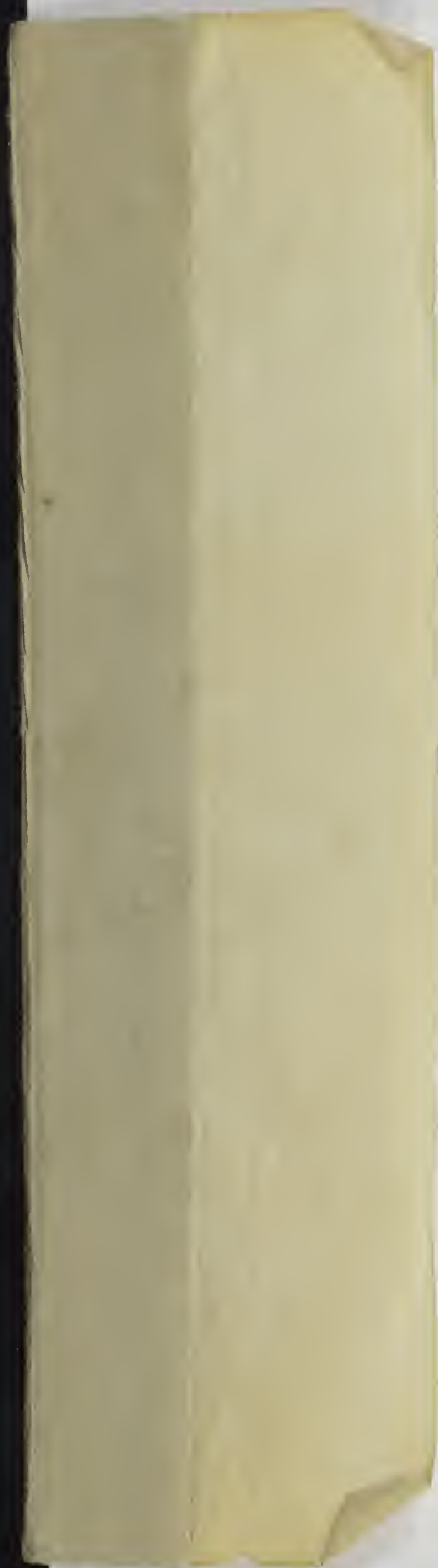

HET

VERDERFELIJKE DER GEHOORZAAMHEID

BIJ DE

JEZUÏTEN,

OF

NARIGT AAN DE LEZERS

VAN HET

GESCHRIFT DES EERWAARDEN DE RAVIGNAN,

OVER HET BESTAAN EN DE REGELS DER JEZUÏTEN.

UIT HET FRANSCH

DOOR EEN

KATHOLIEK.

ROTTERDAM,
S. VAN REYN SNOECK

1845.

V O O R R E D E.

Meer dan eene reden gaf aanleiding tot het vertalen en uitgeven van dit stukje, dat door een tweede, over de Leer der Jezuïten, bepaaldelijk, over hunne denkwijze rakende den konings– of tyrannen–moord, *welligt ook nog door een paar anderen, zal gevolgd worden.*

Vooreerst meende men dit aan ons publiek schuldig te zijn, 't welk door de bemoeijingen van den Heer LANGENHUIZEN, *te* Amsterdam, *onlangs in het bezit gesteld is eener vertaling van* het bestaan en de Regels der Jezuïten, door den Eerw. DE RAVIGNAN (1). *Wat toch was natuurlijker, wat billijker, dan dat men nu de aanmerkingen, in* Frankrijk *op dat werkje gemaakt, mede in onze taal uitgaf? Daardoor wordt de waarheidlievende lezer in staat gesteld, om, alvorens zijn oordeel uit te brengen, overeenkomstig de wijze spreuk der vaderen, ook de andere partij te hooren.*

---

(1) Eene andere vertaling, welke wij echter nog niet gezien hebben, ziet het licht te *Arnhem*, en is vervaardigd door den E. H. P. BROUWER, Pastoor te *Duiven*.

Dit scheen te noodiger, dewijl eenige omstandigheden zamenloopen, om den min behoedzamen lezer ten gunste van het genoemde geschrift voor in te nemen, en zijn oordeel partijdig te maken. De Heer DE RAVIGNAN *kan, bij vele lezers in ons Vaderland, naauwelijks anders dan als een zeer welsprekend redenaar bekend zijn. Die lof is hem nog meer ruimschoots toegezwaaid, sedert de verschijning van het werkje, waarover hier sprake is, en waarvan in* Frankrijk, *binnen korten tijd, vele duizenden exemplaren verkocht zijn. De vertaling van hetzelve wordt in den* Katholiek, *die den Heer* DE RAVIGNAN *» beroemd" heet, in dezer voege aangeprezen* (bl. 271): *» Wij aarzelen niet, de lezing van dit werkje aan alle ernstige mannen dringend aan te bevelen; — om er den geest der Societeit in te leeren kennen, uit hetgeen haar tot* de Societeit *maakt." Voeg hierbij den hoogst stelligen toon der innigste overtuiging, die in het geschrift van den Heer* DE RAVIGNAN *overal heerscht; en men zal ligtelijk bevroeden, dat er voor velen niet meer noodig is, om dat werkje voor even degelijk van inhoud, als schoon van vorm aan te zien. Deze twee eigenschappen, intusschen, gaan in de voortbrengselen van den menschelijken geest, evenmin als in de natuur, altijd hand aan hand, en zijn, naar onze meening, ook verre van in het onderhavige boek gelijken gang te houden. Met deze* Narigten *in de hand, mag de bezadigde lezer vrij oordeelen of onze meening gegrond, en tevens of de schatting en aanbeveling van den* Katholiek *juist, en naar waarde is.*

Deze beoordeeling zal overigens niet moeijelijk vallen. Men vindt in deze Narigten *geene losse, onbestemde aanmerkingen, die, bij den schijn van oppervlakkigheid, nog ligt het vermoeden tegen zich hebben, alsof zij moesten strekken om het oordeel van den lezer te verschalken. Men heeft zich hier telkens een bepaald punt ten onderzoek voorgesteld, en dit afgehandeld. Hier b. v. geldt het de* gehoorzaamheid, *volgens den Heer* DE RAVIGNAN, » *de groote wet der Societeit, het hoofdpunt van hare Regels, en het brandpunt ook der aanvallen.*" » *Zij is,*" *zegt hij nog,* » *onze ziel, ons leven, onze kracht en onze roem.*" *De steller van het* Narigt *bewijst daarentegen, dat die zelfde gehoorzaamheid, zoo als zij in de Regels der Societeit, en door den Heer* DE RAVIGNAN *verstaan wordt, te blind, te slaafsch, te onbepaald is, leidende tot dweeperij en tot omverrewerping der onschendbaarste beginselen des Christendoms. Gelijk dit, van den eenen kant, heeten mag een' eerlijken strijd voeren, en zijnen vijand met open vizier aanvallen; zoo is, van den anderen, niets zoo zeer geschikt om den lezer het oordeel gemakkelijk te maken, en hem — wat toch altijd het eenige doel moet blijven, — de waarheid, door onderlinge vergelijking, te doen vinden.*

Maar, afgezien zelfs van alle toepassing op het geschrift van den Heer DE RAVIGNAN, *verdienen, naar ons inzien, deze* Narigten *de aandacht van al wie, met een opmerkzaam oog, de gebeurtenissen van onzen tijd gadeslaat. Zonder deze tweede reden zouden wij*

geaarzeld hebben, ze aan ons publiek aan te bieden: omdat ons derzelver nut, in dat geval, als van te weinig aanbelang zoude zijn toegeschenen. Welk bijzonder belang kan het publiek er in stellen, of er een schrijver te meer van dwaling overtuigd wordt? Vooral wanneer, zoo als hier, die schrijver een vreemdeling is, en in ons Vaderland over 't algemeen weinig bekend? Maar hier is de persoon slechts bijzaak. De dwaling, welke bestreden wordt, hecht zich aan een allergewigtigst vraagstuk, hetwelk thans bijna alle gemoederen, in de staatkundige zoo wel als in de godsdienstige wereld, gespannen houdt. Wij bedoelen het groote vraagstuk: Of de Jezuïten-orde al *of* niet *schadelijk zij? Blijkens de tallooze geschriften, die men, in den laatsten tijd, zoo* voor *als* tegen, *heeft zien verschijnen in verschillende landen; heeft zich, in geheel* Europa, *al wat beschaafd en verlicht is, dit vraagstuk aangetrokken, en, blijkens den geest, die in al die schriften ademt, heeft het eene schaars geziene belangstelling gewekt. Het is eene ware* levensvraag.

Ter beantwoording van dit vraagstuk nu leveren de hier volgende Narigten *eene, om hare herkomst even opmerkelijke, als in zich zelve veel beteekenende bijdrage.*

Wanneer men deze bijdrage veel beteekenend noemt, wil men minder op den omvang, dan op de keuze en behandeling van de weinige punten des onderzoeks gelet hebben. Of is het niet de Societeit in het harte aangetast, wanneer men uit hare eigene Regels de gehoorzaamheid harer leden, die zij, haar leven en haren

roem *heet, van de ondragelijkste gebreken handtastelijk overtuigt? — Wanneer men toont, dat zij, nopens den* Konings–moord, *of zoo men dit liever wil, nopens den* tyrannen–moord *eene leer voorstaat, even verwoestend voor het maatschappelijk heil der Natiën, als noodlottig voor de ware belangen der Godsdienst?*

Voorts noemden wij deze bijdrage, om hare herkomst opmerkelijk, en, zoo wij ons niet geheel bedriegen, te regt. Onder de vele memoriën, ter opmaking van het groot proces tegen de Societeit reeds ingediend, zijn er weinige aan de hier aangebodene gelijk. Het is een in den striktsten zin godsdienstig tijdschrift (1), *dat overal anders met hart en ziel een streng Katholicisme verkondigt, en dat in de Hoofdstad van* Frankrijk, *het helaas! zoo uitstekend Ultramontaansche* Frankrijk, *wordt geschreven; zulk een tijdschrift is het, dat hier zoo onbewimpeld, zoo luide, zoo krachtig zich verheft tegen de Orde der Jezuïten! En waarom, met welk doel? Om de belangen der Katholijke Kerk zelve; om de belangen harer geloofs- en zedeleer: » opdat niet de Societeit op nieuw een aanzien krijge, dat voor de Kerk van* CHRISTUS *een ware geesel wezen zou." — Het aanzien, de roem der Societeit een geesel voor de Kerk van* CHRISTUS! *Waarlijk dit uit den mond van Katholijken te vernemen, in onze dagen, is veel, niet gemeen; maar het te vernemen door stemmen, die uit* Frankrijk *opgaan; het daar te zien bewijzen in een*

(1) REVUE ECCLÉSIASTIQUE. *Parijs* bij JERÔME en VENDRIN.

Katholijk godsdienstig tijdschrift; wij erkennen het, dit is eene verrassing, een verblijdend teeken des tijds te noemen.

En hier zij het einde. Wij vergaten bijna, dat wij slechts eene voorrede schrijven; en liepen zelfs gevaar het nog langer te maken, door er een woord bij te voegen over eenen uitval tegen genoemd tijdschrift gerigt, en eerst sedert de vertaling van dit Stukje ter onzer kennis gekomen. Gelukkig echter voor den lezer en voor ons, hebben wij ons overtuigd, dat de uitval van dien aard is, dat het niet hier in deze voorrede, maar alleen op den omslag de ware plaats is, om er een woord op te zeggen. Wij zeggen dus den lezer vaarwel.

Wij zijn evenwel niet voornemens den Eerw. Vader voet voor voet te volgen. Dan zoude men in te veel bijzonderheden moeten treden, omdat dikwijls ééne valsche bewering, door onzen nieuwen Tacitus met de hem eigene kunst, in eenige weinige, vurige en verblindende woorden vervat, verscheidene bladzijden ter wederlegging zoude vorderen. Daarbij is er in dit werkje veel, welks onderzoek aan onze lezers niet het minste licht of stichting zoude aanbrengen: en wij zoeken geen' overbodigen pennenstrijd. Wat ons het naaste aangaat zijn de aanrandingen der geloofs- en der zedeleer; deze zullen wij ophalen en aan het licht brengen.

Men zal derhalve zich hier bepalen tot het gevolgelijk voorstellen van eenige aanmerkingen, bij wijze van *narigt voor de Lezers,* over die punten welke van het meeste belang schenen. Dit zal voldoende zijn om te doen oordeelen over het overige in dit boek, dat men als een meesterstuk verheft, en als onwederlegbaar aanziet; terwijl het inderdaad, van het begin tot het einde, niets anders is dan de partijdige, in allen opzigte overdrevene lofspraak eener opgewondene verbeelding op eene Maatschappij, die in de vorige eeuw, door het dubbeld zwaard, der tijdelijke en geestelijke magt beide, is getroffen geworden. Nu deze magten zullen wel waarschijnlijk eenige, en zelfs zeer gewigtige redenen gehad hebben, waardoor zij bewogen werden om aldus te handelen. Doch, zoo als de Heer DE RAVIGNAN het doet voorkomen, zijn alle beschuldigingen die men tegen de Maatschappij, waarvan hij thans lid is, heeft ingebragt, nietig, onbezonnen, of door haat ingegeven: alle buitensporigheden en misdaden, die men haar verweten heeft, zijn overdrijvingen en zelfs laster; alle vonnissen, tegen haar geslagen, getuigen van overijling en onregtvaardigheid. Hij

Zeker schrijver (1) heeft onlangs gezegd: » Onze tegenstanders hebben *wel de Jezuïten* kunnen aanvallen; maar tot op den dag van heden, is het boek van mijnen *heiligen en vereerenswaardigen* Vriend, DE RAVIGNAN, over het bestaan en de regels der Jezuïten, zonder eenig antwoord gebleven. Voorzeker, indien het niet wederlegd is geworden, is dit niet daarom, *omdat het zulks onwaardig was.* Indien het al geene tegensprekers gevonden heeft; lezers des te meer. Op het oogenblik dat ik dezen schrijve, zijn achttienduizend exemplaren, in drie achtereenvolgende uitgaven geheel uitverkocht."

Dat is wel in weinige regels, eene weidsche lofspraak en op den schrijver en op zijn werk. Wij zullen den persoon, dien Gods wet ons verbiedt te oordeelen, maar wiens nederigheid men wat meer had moeten eerbiedigen, ter zijde laten, om ons alleen met zijn boek bezig te houden, meenende te kunnen aantoonen, *dat het zeer waardig is wederlegd te worden.*

---

(1) De abt DUPANLOUP, in zijnen I[sten] *Brief aan den Hertog* DE BROGLIE, bl. 9, in de noot.

vraagt de herziening van het *proces*, in afwachting waarvan hij, als Advokaat, eene *memorie* indient, waarin hij zich vleit, helder als de dag te hebben aangetoond, dat de Jezuïten onschuldige slagtoffers, en hunne tegenstanders door drift vervoerde of onwetende lieden zijn.

In zijn boek wordt hij voortdurend beheerscht door een droombeeld, dat hem de Maatschappij der Jezuïten doet voorkomen, als vroeger en ook nu zonder vlek of rimpel. Hij erkent niet ééne misdaad; laat aan de openbare meening, die hen als misdadigers vervolgt, niets ter bevrediging; hij treedt voor niets terug. Hij hangt het verrukkelijkste tafereel op van de regels, het bestuur, de gevoelens en zedeleer der Jezuïten. In één woord, op elke bladzijde schijnt hij op het punt te zijn van zijne Maatschappij, als eene andere bruid van het Hooglied, toe te roepen: » *Hoe schoon zijt gij, o mijne vriendin! hoe schoon zijt gij!* en nog: *Gij zijt geheel schoon, o mijne vriendin! en er is geene vlek aan u* (1)."

Zoodanig is het beeld dat hij zich schept; het laat zich begrijpen, omdat de Eerwaarde Vader zich onder het juk bevindt van het *esprit de corps*. Had hij de geschiedenis der orde beter beoefend, alvorens er zich in te steken, welligt ware hij der verleiding ontsnapt. Eenmaal er ingetreden, was, ongelukkig voor hem, de tijd om zich te onderrigten verstreken; voorzeker, zijne oversten zouden hem geen verlof gegeven, noch ledigen tijd gelaten hebben, tot een grondig onderzoek der werken en bewijsstukken, die niet gunstig zijn voor de Maatschappij, waarvan hij lid werd. Ook vervaardigt hij een Jezuïtisme *à priori*, zeer verschillend van het *Jezuïtisme der geschiedenis*. Intusschen moet men altijd tot de geschiedenis terug komen, en

---

(1) Hoogl. IV: 2 en 8.

kan men hem altijd tegen wil en dank daartoe terug brengen.

De wereld is vol van lieden, die zich op zulk eene wijze hersenschimmen vormen. Zonder het te weten, heeft de Heer DE RAVIGNAN vooruit zijn eigen beeld geschetst in eene zijner *Conferentiën,* waar hij de ongeloovigen van dezen tijd, vervaardigers van uit de lucht gegrepene stelsels, in de engte brengt. 'Men moet zien hoe dapper hij, met de fakkel der geschiedenis in de hand, hen aanvalt. Na den spot gedreven te hebben met hunne ijdele hersenschimmen, voegt hij er dit honend verwijt achter: » Wat aangaat die schrale wezentlijkheid der gebeurtenissen, en die arme waarheid der halsstarrige daadzaken; wee! zoo zij zich niet laten voegen in het stelsel, in den geliefkoosden droom; het is tastbaar dat zij geen deel meer uitmaken van de geschiedenis."

Intusschen gaat de Eerw. Vader, op zijne beurt, in de vervoering van zijnen ijver, nog verder dan die ongeloovigen. Hij stelt het verhaal der gebeurtenissen en der daadzaken voor, als ware het een weefsel van logens. Zoo vele uitstekende mannen dus, zoo vele groote Godgeleerden, die de Jezuïten hebben bestreden en ontmaskerd, zoo vele Priesters, Leeraars, Bisschoppen, Apostolische Vicarii en Pro-Vicarii, afgevaardigden en gezanten van den H. Stoel, die in *Europa* en van uit het verre Oosten hunne stemmen verheven hebben tegen zoo vele leden van die orde, die den Christen-naam onwaardig waren; de Regters van bijna alle Hooge Geregtshoven van *Frankrijk,* die over hunne zaak teregt gezeten en hen veroordeeld hebben, de Staatsbesturen der Hoven van *Europa,* die hen hebben geweerd; de Koningen en Pausen die hen hebben geschandmerkt; — deze allen zijn dus lasteraars of verblinden. Wie zal zich iets, dat zoo

zeer aandruischt tegen de algemeenst aangenomene begrippen, laten wijs maken? Maar de daadzaken, welke men aan de Maatschappij der Jezuïten te laste legt, zijn tastbaar, in het oog loopende. Maar honderdmalen zijn zij in een even schrikwekkend als helder daglicht geplaatst geworden, dat door geene bestrijding, door geene ijdele begoochelingen is te verduisteren: dus moet men ze gelooven. Schande en bedrog over al wie ze met verstaalden zin durft ontkennen!

Dit zij genoeg om met algemeene stellingen, op die, waarmede het boek van den Vader DE RAVIGNAN opgevuld is, te antwoorden. Komen wij nu tot iets, dat meer op den man aangaat.

De schrijver, wiens woorden wij boven aangehaald hebben, verwijt aan hen, die hij zijne tegenstanders heet, dat zij *slechts de Jezuïten* hebben kunnen aanvallen, zonder op het boek van den Heer DE RAVIGNAN te hebben geantwoord. Alsof de Heer DE RAVIGNAN *geen Jezuït*, en zijne zaak niet de hunne ware? Wel nu, wij zullen den Abt de voldoening geven, welke hij schijnt te verlangen, en *het boek* van zijnen vriend aanklampen, om het op zich zelf te gispen, *omdat het* inderdaad *berispelijk is*, en op vele plaatsen gevaarlijk.

Overigens zullen wij ons niet binden aan de volgorde, door den schrijver *over het bestaan en de regels der Jezuïten* aangenomen. Hij had, ongetwijfeld, zijne redenen toen hij zijn plan koos, wij hebben de onze, om er van af te wijken. Wat men alleen van ons vorderen kan, is: rigtigheid in geloof, zuiverheid van zedeleer, waarheid in alles, en duidelijkheid. Wij zullen ons bevlijtigen om aan deze voorwaarden te voldoen.

Gaan wij dan onmiddelijk over tot de 87ste bladzijde van het werkje, waar gehandeld wordt over de gehoorzaamheid. Dit onderwerp zal de stof leveren voor eene eerste aanmerking, of voor een *eerste narigt.*

EERSTE NARIGT.

OVER DE GEHOORZAAMHEID.

De Heer DE RAVIGNAN laat zich aldus hooren: » Ik zal de ontleding van den Regel sluiten, met een juist denkbeeld te geven van de groote wet der gehoorzaamheid. Zij is, ik beken het, onze ziel, ons leven, onze kracht en onze roem; zij is het hoofdpunt van den Regel, en het brandpunt ook der aanvallen." Vervolgens de woorden van den insteller der Jezuïten aanhalende: » Men moet God voor oogen hebben, ... om wien men aan den mensch gehoorzaamheid bewijst;" laat de Heer DE RAVIGNAN er op volgen: » Dit *regtvaardigt*, dit veredelt haar." Onmiddelijk daarna vat hij den tekst weder op: » Laat ons zoo vaardig, en zoo gehoorzaam mogelijk zijn op de stem DER OVERSTEN (men merke dit meervoud wel op) alsof het de stem ware van onzen Heer JEZUS CHRISTUS zelven: want *aan Hem gehoorzamen wij* in den persoon dergenen *die bij ons Zijne plaats bekleeden* . . . . . Laat ons dus met groote vaardigheid, met eene heilige blijdschap en met volharding alles doen wat ons wordt voorgeschreven, uit eene soort van *blinde gehoorzaamheid verzakende* aan alle daarmede strijdig OORDEEL, en dat in al hetgeen door den overste geregeld, en *geene zonde* is."

De Eerw. Vader herinnert op dit stuk het zoo bekende gezegde, waarin de lijdelijke en algeheele gehoorzaamheid zoo wél wordt uitgedrukt: » alsof men een lijk ware (1);" of ook wel die andere woorden: » *gelijk de stok*, dien een grijsaard in de hand houdt, en die hem naar zijn welgevallen dient."

Hij begint het over dit onderwerp in te stellen on-

(1) Perinde ac si cadaver essent.

derzoek, met te beweren, dat men den zin dezer woorden niet begrepen, of anders op eene verregaande wijze vervalscht heeft. Hij zegt vervolgens, dat *alle Klooster-orden* door dezelfde gelofte van gehoorzaamheid gebonden zijn, en dat die deugd door *allen* op dezelfde wijze wordt *verstaan* en uitgedrukt.

Vervolgens, naar rede en beginselen sprekende, doet hij alle orde, in de natuur zoo wel als in de zedelijke wereld, bestaan in de billijke ondergeschiktheid. Wij zijn van 't zelfde gevoelen: ja, in de BILLIJKE *ondergeschiktheid.*

Van daar gaat hij over tot de beteekenis van de Jezuïtsche gehoorzaamheid *uit het oogpunt des geloofs beschouwd.* Deze is de belangrijkste; en zie hier, hoe hij die, op bl. 91 en 92 uitlegt.

» God, zegt hij, heeft naar Zijne bovennatuurlijke en bijzondere Voorzienigheid, eene zekere levenswijze, eene zekere evangelische volmaaktheid ingesteld, waarvan de gelofte der gehoorzaamheid de grondslag, en het eigenaardig kenmerk is."

» Aan God zelven wijdt de Kloosterling zijne gehoorzaamheid; God neemt die aan, en verpligt zich dus in zekeren zin, om, door een altijd aanwezig gezag, de daden van hem te rigten en te besturen, die wil en moet gehoorzamen."

» In zijne Kerk leeft en werkt God, en zit Hij voor bij al de verrigtingen des ganschen ligchaams, en *vooral bij de verrigtingen van haar gewijd bestuur. Dit* goddelijke, en niet menschelijke *bestuur* stelt de regelen in der Klooster-orden, en stelt DERZELVER OVERSTEN aan, geeft aan beide hare goedkeuring, en *bezielt* ze (INSPIRE; dit is het woord daar het op aankomt)."

Daarna is het zeer gemakkelijk voor den Vader DE RAVIGNAN, op de volgende wijze, zonder de minste

beperking te besluiten: » Ik gehoorzaam aan God, niet aan den mensch, ik zie God, ik hoor JEZUS CHRISTUS zelven in mijnen overste; zoodanig is mijn geloof, in beoefening gebragt; deze is de zin mijner gelofte van gehoorzaamheid, en der regels, die haar uitleggen." Hij bevestigt deze beschouwing met de volgende nadrukkelijke woorden: » Hier is slechts één beginsel, *een beginsel,* dat *alle anderen beheerscht en uitsluit*...... God erkend, God geëerbiedigd in de oversten." Hiermede, en met den Regel der Jezuïten komt men verre, gelijk de geschiedenis het ons leert.

Op bladz. 93, 94 en 95 haalt de Eerw. Vader verschillende uitdrukkingen aan, waarvan zich onderscheidene instellers van Klooster-orden bediend hebben, en waarop hij meent zich te kunnen gronden ter regtvaardiging van het Bestuur der Maatschappij, waartoe hij behoort. Wij zullen er op terug komen en het verbazend onderscheid doen zien tusschen de uitdrukkingen van beide zijden.

Op bladz. 95, eindelijk, roept hij uit: » Maar hoe! gehoorzamen als een blinde, zijn' wil, zijn oordeel onderwerpen, is dat denken, leven als mensch? Ja, en meer zelfs: het is roemrijke veroveringen gemaakt te hebben op den weg der menschen-waarde." Welaan! dat heet een man zijn, wien niets tegenhoudt, en die van geen terug treden weet. Maar hij heeft zeker zeer sterke redenen, en afdoend gezag, dat hem zoo onverzettelijk maakt in dit gevoelen? Ongetwijfeld; en hij legt beide bloot, van bladz. 95 tot 103.

't Is in de eerste plaats het Oude Verbond, dat, volgens eene door FÉNÉLON gegevene vertaling, » wee voorspelt aan al wie in zijn' eigenen weg wandelt, en zich verzaadt met de vrucht van zijn' eigen' raad."

't Is voorts de H. PAULUS, de groote Apostel, die ons op zoo vele plaatsen leert, ons zelven en der wereld af te sterven, om in CHRISTUS te leven.

't Is onze Heiland zelf, wiens Goddelijke mond ons de les heeft gegeven, van ons zelven te verzaken, ons kruis te dragen en Hem te volgen.

Op bladz. 98 roept de Heer DE RAVIGNAN uit: » Ja, zegt ons de ongeschapen Wijsheid, gij moet sterven, gij moet in de aarde begraven worden, gij moet verdwijnen in de zelfvernedering en zelfverloochening, en dan daarna zult gij herleven. . . . . En de H. PAULUS heeft dit beginsel van roem en leven krachtig willen uitdrukken, in den persoon des Heilands zelven, als hij gezegd heeft: Hij heeft zich zelven vernietigd, *exinanivit;* Hij is gehoorzaam geworden tot in den dood; *obediens usque ad mortem.*"

Nog roept de Heer DE RAVIGNAN BOSSUET en den H. AUGUSTINUS te zijner hulp. De eerste, in zijne Rede over het verborgen leven, zegt ons deze woorden: » Gelijk een doode is ten aanzien van een' dooden, evenzoo is de wereld voor mij, en ben ik voor de wereld." De tweede uit, in eene der vervoeringen van zijne groote ziel, dezen kreet: » O dat sterven aan zich zelven! o, dat beminnen, o, dat gaan tot God!" — En ten laatste FÉNÉLON: » O Heiland! ik aanbid U; ik bemin U in Uw graf; ik sluit er mij met U in op; ik ben niet meer onder het getal der levenden! O wereld, o menschen! vergeet mij, treedt mij met de voeten! ik ben dood, en het leven dat mij bereid is, zal met CHRISTUS verborgen zijn in God!"

Geen Christen, zeker, zal 't betwisten, dat deze leer van FÉNÉLON, BOSSUET, AUGUSTINUS, PAULUS, en van CHRISTUS zelven, waar, uitmuntend, verheven, heilig is. Maar welke betrekking heeft zij tot de

stelling van den Vader Jezuït, rakende de blinde en onbepaalde gehoorzaamheid jegens de oversten? Die betrekking is de volgende, welke hij als innig en onverbrekelijk aanziet.

Om aan God te behagen moet men (zoo redeneert hij), volgens de zuiverste en eerbiedwaardigste beginselen des Christendoms, zich zelven verzaken, zich zelven en der wereld afsterven. Nu, deze zoo zeer aanbevolene zelfverloochening is de in ons bewerkte dood van onzen eigenen wil en gedachten, die het erfdeel zijn van den zondigen ADAM, en het afleggen van die valsche kracht die ons vermoordt.

» Maar zoo sterven, is vooral gehoorzamen: want door te gehoorzamen vooral ontdoet zich de ziel van dat kunstmatig en bedorven leven dat de hoogmoed haar gemaakt heeft (bladz. 97)," en bladz. 101: » Zoodanig is dan die dierbare dood, *welke door de Kloos-ter–gehoorzaamheid zoo uitnemend verwezentlijkt wordt;* zij is een levend, waarachtig brandoffer, waarin de mensch zich geheel opoffert aan God, voor zijne broeders, tot alle groote en roemrijke daden."

De Heer DE RAVIGNAN noemt deze gehoorzaamheid van den Kloosterling jegens zijne oversten » de onderwerping van zijnen wil aan de Goddelijke wilsbeschikkingen, door, in de handen van God *en van een door Hem ingesteld gezag*, die kracht van dwaling, onrust en zonde af te zweren, die de mensch in zijn binnenste omdraagt."

Dit is, volgens den Heer DE RAVIGNAN, het beeld van de gehoorzaamheid, die gevraagd wordt van den Jezuït, dien hij, in een schitterend besluit, voorstelt als, op de stem zijner oversten, naar *China* henensnellende, om aan de bekeering der ongeloovigen te arbeiden. Dit is de schoone zijde van den penning: laat ons nu de keerzijde beschouwen.

Gewis, indien de oversten der Jezuïten-orde hun gezag altijd uitsluitend hadden aangewend, om hunne ondergeschikten tot den marteldood, of tot de vervulling van de pligten der H. Evangelie-bediening aan te sporen, zoude hun bestuur zoo veel openbaren tegenstand niet verwekt hebben. Lieden van een gezond oordeel hadden wel veel te berispen en te verbeteren kunnen vinden in hunnen Regel, maar zij zouden het stilzwijgen bewaard hebben ter gunste der overvloedige vruchten van regtvaardigheid en heiligheid, die er uit voortsproten. Maar het is er verre af, dat dit altijd zoo geschied zij. Men heeft den boom beoordeeld naar de bittere vruchten, die hij maar al te dikwijls heeft gedragen, en men is eindelijk gedwongen geweest hem uit te hakken. Ongelukkiger wijze is men niet tot aan den wortel gegaan, en met der tijd zijn de uitspruitsels op nieuw te voorschijn gekomen, die zich thans naar alle zijden vermenigvuldigen. Het is dus nu tijd, om het gebrek in het beginsel zelf aan te wijzen en te bestrijden, onder aanbidding van de ondoorgrondelijke oordeelen des Almagtigen, die dit onkruid op den akker der Kerk laat opwassen tot den tijd van den oogst.

De Klooster-gehoorzaamheid is, op zich zelve, iets goeds: niet één waar Christen, die het betwisten kan. Maar men moet haar binnen juiste palen besluiten, om niet in de ernstigste ongelegenheden te vervallen. Het gebrek van het Jezuïten-bestuur is, alles overdreven te hebben, en dat het aan de oversten eene willekeurige magt heeft in handen gegeven, die een tweesnijdend wapen wordt. Dit vordert een breeder betoog.

Terstond, bij onze eerste schreden op dezen weg, vernemen wij eene stem, die ons waarschuwt eenen blik te slaan op de andere Klooster-orden. » De

H. IGNATIUS, zegt de Heer DE RAVIGNAN, heeft ongetwijfeld sterk aangedrongen op de deugd en de volmaaktheid der gehoorzaamheid; maar hij heeft niets sterkers gezegd dan de andere Stichters der Kloosterorden: zelfs heeft hij minder sterk gesproken (bl. 92)."
» De H. IGNATIUS heeft gemeend den raad der blinde gehoorzaamheid te moeten verzachten (1) dáár, waar *de anderen, al de anderen* dien opleggen met eene gestrengheid, die geenerlei verschooning toelaat, met eene uitgestrektheid, die geene palen kent (bl. 93)."

Voorzeker de Eerw. Vader kon wel niets zeggen, meer lijnregt tegen de waarheid inloopende. Het schijnt dat hij den *Regel*, die sedert twee en twintig jaren in zijne handen is, zeer kwalijk bestudeerd, of wel, dat hij het gelezene vergeten heeft. Juist het bestuur der Jezuïten *legt de gehoorzaamheid op met eene gestrengheid, die geene verzachting toelaat*, EN VOORAL MET EENE UITGEBREIDHEID, DIE GEENE PALEN KENT. Wij zullen dit straks overtuigend bewijzen. Laat ons eerst spreken van de beperkingen, welke de overige Klooster-orden in 't algemeen aannemen.

De monniks-orden schrijven de gehoorzaamheid slechts voor *naar de bepaalde mate van den Regel.* SUAREZ zegt het (2); een gezag, dat de Heer DE RAVIGNAN, zeer zeker, niet zal afwijzen, daar hij, van SUAREZ en VASQUEZ sprekende, zich aldus uitlaat: » Indien men billijk wilde zijn, zou men dan de kenmerken van het godgeleerd *genie* niet vinden in SUAREZ en VASQUEZ, die door BENEDICTUS XIV de twee fakkels der Godgeleerdheid genoemd werden (bl. 68)?" — Laat ons dan bij het licht van die heldere fakkel wandelen.

---

(1) Coeca quaedam obedientia.

(2) Secundum certam regulae mensuram. (De Rel. Soc. Jes. L. 1, c. 2, § 11, p. 390.

De Minderbroeders moeten gehoorzamen in alles *wat niet strijdt tegen het welzijn der ziel, of tegen den Regel.* De Karthuizers beloven eene onbepaalde gehoorzaamheid (1). Hetgeen, dus vervolgt SUAREZ, altijd beperkt blijft binnen den kring van den Regel, of tot de beoefening van eenige aanverwante deugden (2). Alle gehoorzaamheid, zegt nog dezelfde SUAREZ, wordt beperkt overeenkomstig den Regel (3).

De Overste, die buiten den Regel gebiedt, is dus in dat geval, de plaatsbekleeder van CHRISTUS niet meer. De magt van gebieden, die hem het regt geeft om gehoorzaamd te worden in den twijfel, is alleen binnen de palen van den Regel op hem overgedragen; maar, buiten den Regel, kan men zijn bevel niet meer aanzien als van God zelven uitgevloeid.

't Is waar, de gewoonte van te gehoorzamen kon wel ten gevolge hebben, dat zij de Kloosterlingen, van eerbied jegens hunne oversten doordrongen, boog tot onderdanigheid zelfs in gevallen buiten den Regel; maar die onderdanigheid is dan niet meer de eigenlijk gezegde Klooster-gehoorzaamheid; het is, zoo men wil, eene andere deugd, die men *nederigheid, voorzigtigheid, wantrouwen* van zijn eigen doorzigt noemen mag. Dan is de onderdanigheid alleen deugd, voor zooverre het vertrouwen op degelijke gronden rust, en de mate der redelijkheid niet te buiten gaat: zij moet dan omzigtig en verstandig zijn, vooral wanneer het de belangen van een' derden geldt.

Dit is eene eerste beperking, welke de Jezuïten niet

---

(1) Ibid. L. 1, c. 3, § 7, p. 393.

(2) Sed *tantum in his* quae ad professionem *suae regulae* spectant directe vel reductive. Ibid. L. 6, c. 4, § 21, p. 591.

(3) Materia limitatur juxta regulam. Ibid. Tract. 7, L. 10, c. 3, n°. 11, p. 464.

kennen, zoo als wij het door denzelfden SUAREZ en hunnen Regel zullen bewijzen. Er is er nog eene, welke ontstaat uit het verschil van standpunt tusschen de Jezuïten- en de andere Klooster-orden, welke de Heer DE RAVIGNAN te zijner verschooning en verdediging inroept.

Die orden bestonden uit menschen, welke zich aan de boetvaardigheid hadden toegewijd. Van ouds waren de Monniken, binnen hunne Kloosters besloten, van het verkeer met de levenden afgescheiden, en, om zoo te spreken, reeds in 't graf gedaald, uitsluitend bezig met hunne eigene zaligheid. Dit was hunne bestemming, dit hun werk. Het laat zich begrijpen, dat een H. BASILIUS of BENEDICTUS aan *zulke* menschen, zonder groote zwarigheid, de gehoorzaamheid konden aanbevelen, die voorts, naar den geest van de Schriften der oudheid over het bespiegelend leven, alleen blind was, — om aan de kweekelingen der grootste Heiligen een billijk vertrouwen in te boezemen op gidsen, tastbaar bezield met den geest van God, — om alle nieuwsgierigheid en gemor te onderdrukken; — en om hunne oogen te sluiten voor de bedriegelijke kleuren, waarmede de begeerlijkheid en de eigenliefde hare inblazingen tegen de bevelen der oversten konden bedekken. Het was verboden zich te beraden (na een ontvangen voorschrift), om te onderzoeken of het voorschrift van den overste ook te gestreng en bijna boven het bereik der menschelijke krachten lag; of het ook ontijdig gegeven was, en of ook een ander daarmede had behooren belast te worden. Op punten van dien aard was de gehoorzaamheid blind, en alle onderzoek uitgesloten: maar die zelfde gehoorzaamheid werd verlicht, oplettend en omzigtig, dáár, waar men de overtreding vreezen kon der goddelijke wet. Niet alleen in het geval *eener handtastelijke zonde*, maar zelfs bij de vrees voor kwaad, of voor hetgeen den

schijn des kwaads slechts had, en wanneer het menschelijk voorschrift de onderhouding der goddelijke bevelen scheen te zullen verzwakken, of van hare zuiverheid te berooven, dan aarzelde, dan onderzocht men, dan hield men 't zelfs voor geoorloofd, ja, heilig, somtijds de gehoorzaamheid te weigeren.

Behalve dat, wij herhalen het, toen, in den eersten ijver van het Klooster-leven, menschen die zich aan de boetvaardigheid hadden toegewijd, aan den heiligsten en nederigsten van allen gehoorzaamden, waren de bevelen van den Abt in een' zeer engen kring besloten. Toen had de blinde gehoorzaamheid van den ondergeschikte al het verdienstelijke eener volstrekte zelf-verloochening, zonder eenig kwaad gevolg. De onderhouding der voorschriften van den Regel, de beoefening van eenige tot een' zoo volmaakten staat betrekkelijke deugden, ziedaar het gansche doel dier gehoorzaamheid, welke uitsluitend betrekking had op de Kloosterlingen zelven, en hunne geestelijke belangen. Wat voorts die heldhaftige en bovenmenschelijke daden betreft, welke men in de Kerkgeschiedenis hier en daar, buiten allen Regel, door zeer heilige Klooster-oversten, aan den een' of anderen onder hunne leiding staanden Kloosterling ziet voorgeschreven, deze gevallen zijn uiterst zeldzaam. Die daden kunnen noch voorgeschreven, noch ondernomen zijn geworden zonder eene buitengewone ingeving van den H. Geest. Ook zijn altijd wonderen dezelve komen regtvaardigen. Zonder zulk eene goddelijke aandrift, ware het *vermetelheid* geweest; gelijk het *dweepzucht* wezen zou, voor zulke omstandigheden eene doorgaande gehoorzaamheid ten algemeenen Regel te willen voorschrijven. De Paus BENEDICTUS XIV merkt aan (1), dat

(1) De beatif: et canonisat. Lib. 3, cap. 41. n°. 9. Patav. 1743.

deze daden van Christelijke heldendeugd, in godsdienstige geschriften, niet worden vermeld met het inzigt, om ze in al hare bijzonderheden te doen navolgen; maar alleen als opwekking tot de volmaakte gehoorzaamheid, welke bestaat in de vereeniging der voorzigtigheid met de eenvoudigheid, en in zich te verheffen boven de enkel gedwongene gehoorzaamheid, zonder in eene onberadene te vervallen. *Weest voorzigtig als de slangen, en eenvoudig als de duiven;* zegt de Heer.

Al deze beperkingen en noodwendige onderscheidingen eenmaal aangenomen, valt het ligt te begrijpen, dat heilige mannen hebben kunnen zeggen: (BENEDICTUS) dat men moet gehoorzamen zelfs in het onmogelijke; (BASILIUS) dat de Kloosterlingen in de hand van den overste moeten zijn, gelijk de bijl in die van den houthakker; (BONAVENTURA) dat de waarlijk gehoorzame is als een lijk, zonder weêrstand te bieden; (JOANNES CLIMACHUS) dat de gehoorzaamheid het graf van den wil is; en (Regel der Karthuizers) dat men zijnen wil moet opofferen, zoo geheel als het lam ten slagtoffer gewijd. Deze eenigzins gewaagde uitdrukkingen worden ten gunstigste uitgelegd: men laat ze zoo.

Maar de Regel der Jezuïten, die ze daarenboven allen zamenvat, en ze zelfs nog vergroot, wil dat men ze stipt naar den letter opneme, en dat zij ten regel dienen.

Ten aanzien van de buitengewone, bovenmenschelijke daden van een' Christelijken heldenmoed, deze worden in dien zelfden Regel niet tot stichting alleen herinnerd; niet enkel als opwekkingen tot een' heiligen naijver, om er den geest van over te nemen; zij worden bepaaldelijk ter navolging voorgesteld; zij worden bevolen alleen met de beperking; zoo er geene

handtastelijke zonde aan verbonden is. Men vindt, b. v., in den Regel der Jezuïten letterlijk voorgeschreven, dat men, op het bevel der oversten, ABRAHAM zal navolgen in zijne offerande, den H. MAURUS in zijn wandelen op het water, en dien anderen leerling, als hij zich vrijwillig blootstelt aan de woede eener leeuwin (1). Zal men dan tevens van alle Jezuïten-oversten even zoo vele door God bezielde en wonderdadige mannen maken? Stelt men zich, langs dien weg, niet blijkbaar in gevaar van God te tergen? En is dit niet reeds eene vermetele buitensporigheid en overdrijving, waarvan de schuld op den Regel valt?

Wij gaan er nog vele andere zien, en, met behulp van onzen fakkel SUAREZ, den breeden afstand ontdekken, die de leer der Jezuïten, bij name van den Heer DE RAVIGNAN, op het stuk der gehoorzaamheid, van die der overige Klooster-orden afscheidt. Derwijze, dat de Eerw. Vader ten laatste dat fakkellicht wel eens lastig zal kunnen vinden, en den wensch uiten, dat men het een weinig onder het vat bedekke.

En vooreerst, met betrekking tot den omvang, welken de Regel der Jezuïten aan de gehoorzaamheid geeft, zij wordt, *volgens* SUAREZ, in die Maatschappij door geenen *beschreven* regel beperkt; maar door een' *levenden*, d. i. door den overste, binnen den kring van het betamelijke, *dat wil zeggen* (men lette wél op deze uitlegging van het woord *betamelijk*), *dat wil zeggen, van alles waar geene* HANDTASTELIJKE ZONDE *in steekt* (2). SUAREZ voegt er bij: » Het doel en

---

(1) Est igitur haec ratio imitanda omnibus in rebus, quae *cum peccato manifesto* conjunctae non sunt.

(2) Id est, in quibus nullum manifestum est peccatum. Lib. 1, c. 12, § 7, p. 524 et § 11, p. 525.

de regel der Maatschappij (van de Jezuïten) zijn van een' zoo algemeenen omvang, dat zij alle menschelijke handelingen omvatten, welke, zedelijker wijze gesproken, kunnen voorkomen (1)." Het geval, waarin het bevel van den overste niet verbindend zoude zijn, is, zoo te zeggen, naauwelijks denkbaar (2). De mate der Jezuïtsche gehoorzaamheid is dus, geene palen te hebben. Ook streven zij alle Klooster–orden verre voorbij ten aanzien van de *mate* der gehoorzaamheid (3), en eveneens in de *wijze* van haar te beoefenen (4). In hen moet zij blind zijn, zonder eenige bedenking, met geheele opoffering van het verstand; zij moeten gehoorzamen met hunne geheele ziel, met al hun verstand, met al hunne krachten, zelfs met gevaar van hun leven. Al deze fraaiheden staan in SUAREZ te lezen (5).

Wat zegt ge er van Eerw. Vader? Is die SUAREZ geen onvergelijkelijk man om licht te verspreiden over een onderwerp, en u te doen zien dat gij dwaaldet in uwe meening *dat de andere, al de andere* Instellers van Klooster–orden de gehoorzaamheid voorschrijven *met meer gestrengheid en minder matiging, in ruimer omvang en met minder beperking* dan de Regel, dien gij zoo onberaden hebt aangenomen, en zoo ten onregte opgehemeld?

Maar niet genoeg dat wij het uit SUAREZ bewezen hebben: wij zullen hetgeen de Regel zelf daaromtrent

---

(1) Finis et institutum societatis adeo sunt universalia, ut omnes actiones hominis, quae moraliter loquendo in usum venire possunt, comprehendant. Ibid. § 14.

(2) Ibid. § 15.

(3) Quoad mensuram obedientiae.

(4) Quoad modum.

(5) Ibid. L. 1, c. 2. § 11, p. 390 et Lib. 4, c. 12. § 15, p. 526.

zegt, kortelijk bij een brengen, en wel naar de uitgave van PRAAG (1757), omdat deze volgens u de beste is (1). Daarbij zullen wij uit uwe leer over de gehoorzaamheid de natuurlijke gevolgtrekkingen afleiden, en bewijzen dat zij leidt tot de vernietiging der onschendbaarste beginselen des Christendoms, en dat zij den weg baant voor den Antichrist. Het onderwerp is zoo gewigtig, dat de lezers ons wel zullen veroorlooven dit wat breeder te ontwikkelen.

Volgens den Regel (2) vervult de Jezuït den pligt der gehoorzaamheid niet in al deszelfs omvang, dan door terstond te volbrengen wat de generaal der orde voorschrijft, willende wat hij wil, denkende wat hij denkt, met die zelfde vaardige aankleving, waarmede wij, uit al ons hart en met al ons verstand, de leerstukken des Geloofs aannemen.

Om dergelijke voorschriften te wettigen, moet men volstrekt, dit is blijkbaar, de uitsluitende regten van den Schepper, die alleen het regt heeft ons verstand aan zich te onderwerpen, overbrengen op de oversten, dat wil zeggen, op schepselen. Ook stelt de *Regel* overal den overste in de plaats van God en van JEZUS CHRISTUS. In de uitgave van PRAAG vindt men die uitdrukking met eene in het oog loopende opzettelijkheid, meer dan vijfhonderd keeren herhaald. In het uittreksel, dat wij van het boek des Heeren DE RAVIGNAN gegeven hebben, kan men zien hoe getrouw deze is in het navolgen van een zoo schoon voorbeeld.

Inzonderheid in den brief van den H. IGNATIUS, dien men in het tweede deel vindt (3), en dien men den Jezuïten beveelt dikmaals te lezen, doet men in den overste, niet een' aan dwaling en ellende onder-

(1) Noot onder bl. 20. (2) Tom. 2, p. 163, § 9.
(3) Bl 295.

worpen sterveling beschouwen, maar Hem, die de opperste Wijsheid is, en die evenmin bedriegen kan als bedrogen worden.

Met deze eigenschappen moet, volgens eene hoogst zonderlinge onderstelling van den brief, elk overste, *zelfs de minst verlichte en minst voorzigtige* (1) verondersteld worden bekleed te zijn, en op dezen grond wordt de berusting met hart en verstand in zijne bevelen gevorderd.

Ook gaat de *Regel* zoo verre, van den oversten toe te staan, dat zij de gehoorzaamheid der nieuwelingen zullen op de proef stellen *op dezelfde wijs* als de Heer die van ABRAHAM eenmaal beproefde (2). Is dat niet de buitensporigste dweeperij? Hoe! den jeugdigen nieuweling een' dolk in de hand geven, om zijne gehoorzaamheid te beproeven!

En men kome niet zeggen, dat de uitstekendste mannen in het geestelijke leven soms buitengewone proeven gevorderd hebben. Dit is waar; maar behalve het in het oog loopend onderscheid tusschen die buitengewone proeven, en de hier algemeen door den *Regel* geregtigde, hebben schitterende wonderteekenen, in zoodanige gevallen, van de Goddelijke ingeving getuigenis gegeven. Zal men voor altijd de bestuurders der nieuwelingen bij de Jezuïten zich moeten voorstellen als erkende wonderdoeners, ten einde het ijsselijke van zulke buitensporigheden te bedekken?

De uitdrukkelijke bedoeling van den H. IGNATIUS (zoo als hij zelf verklaart in zijnen beruchten brief aan de Jezuïten van *Portugal*), is geweest alle Instel-

---

(1) Sive consilio aut prudentia minus valent.

(2) *Eo modo quo* Dominus ABRAHAM tentavit. Tom. 2, p. 297. § 9 et alias.

lers van Klooster-orden in dit hooggewigtig punt der gehoorzaamheid te *overtreffen* (1). De Jezuïten moeten hunnen vrijen wil *geheel* overgeven aan hunne oversten (2). Zij moeten zijn gelijk de Cherubijnen uit het gezigt van EZECHIËL, die, met zes vleugelen en vier aangezigten naar de vier zijden der aarde gekeerd, regt op hunne voeten stonden, altijd met de vleugelen slaande, om, op het eerste gegeven teeken, hunne vlugt te nemen, en den Hemel te verlaten (3).

Niets vermag dus in den Jezuït de snelle vlugt zijner blinde en onstuimige gehoorzaamheid te stuiten, of de voorgeschrevene daad moet eene *handtastelijke zonde* insluiten. De *Regel* eischt, dat het bevel ten zelfden stonde worde uitgevoerd, zoo de zonde zich niet openlijk vertoont. Er worden slechts de twee uitersten in erkend van een blind en onberaden gehoorzamen, of van een oogenblikkelijk weigeren van gehoorzaamheid. *Eene voorzigtige twijfeling* moet niet doen aarzelen; en zoo de zonde niet uitgemaakt is, breiden de Cherubijnen hunne vleugelen uit.

Deze blinde onstuimigheid vereenigt in zich de *overijling*, bestaande, volgens den H. THOMAS (4), in het achterlaten van al hetgeen ons tot een voorzigtig handelen leidt; en de *onbedachtzaamheid*, die, volgens denzelfden Leeraar, alles veracht en verwaarloost wat een regt oordeel kan doen vellen (5).

Dus is de gehoorzaamheid der Jezuïten onbezonnen; dit is het eerste verwijt, dat men haar doen kan. Zij is al te slaafsch en te algemeen; dit is het tweede.

---

(1) Tom. 2, p. 16, no. 3.

(2) Liberum in omnes partes arbitrium praefectis permittere. Tom. 2, p. 391

(3) Ibid. p. 395.

(4) Summa 2. 2. 9. 53.

(5) Ibid. art. 1.

Reeds hebben ons de uitdrukkelijke woorden van SUAREZ doen zien, tot welken graad van slaafschheid de gehoorzaamheid van den Jezuït moet gaan, en van welken omvang zij is. Maar tot vollediger opheldering van een zoo hooggewigtig onderwerp, zal het niet onnut zijn nog in eenige bijzonderheden te treden. Zie hier wat men in den *Regel* vindt (1).

» De generaal heeft *alle* magt om *elk* zijner onderhoorigen naar elk oord der wereld af te zenden, en voor zulk een' bepaalden of onbepaalden tijd als hem goed zal dunken, en om ze aan te wenden tot het verrigten van *elke* daad, die de Maatschappij tot hulp van den naasten pleegt te doen (2)."

» Van zijnen kant moet de Jezuït zich overtuigd houden, dat *al wat men hem beveelt* billijk is; elk strijdig oordeel of gevoelen moet hij, door eene zekere blinde gehoorzaamheid, verzaken; zich overreden, dat al wie onder de gehoorzaamheid leeft, moet toelaten dat de Goddelijke Voorzienigheid hem door middel van zijne oversten aandrijve en besture; eindelijk, de gehoorzame Jezuït moet, met blijder harte, *al datgene* ten uitvoer leggen, wat zijn overste hem, *tot te hulp koming der Godsdienst in haren geheelen omvang*, zal willen voorschrijven (3).

---

(1) Tom. 1, p. 437.

(2) Generalis *omnem* habebit, potestatem mittere *omnes* sibi subditos......ad *quaslibet* mundi partes, ad *quodvis* tempus, *vel definitum*, *vel indefinitum*, prout ei videbitur; ad *quamvis* actionem ex iis quibus uti *ad proximorum auxilium* societas solet exercendam.

(3) *Quidquid* nobis injunctum erit....*omnia justa esse nobis persuadendo; omnem sententiam* ac judicium nostrum contrarium coeca quadam obedientia abnegando.....et sibi quisque persuadeat quod qui sub obedientia vivunt se ferri ac regi a divina providentia per superiores suos sinere debeant.....obediens *rem*

Dat is voortreffelijk schoon! zal welligt iemand zeggen: *tot hulp van den naasten, tot te gemoet koming der Godsdienst in haren geheelen omvang!* Wat zijn zulke voorwerpen verheven, uitgestrekt! Maar ons jaagt juist die onbepaalde uitgestrektheid vrees aan. Tot welk uiterste zal, onder zulke schoon schijnende voorwendselen, een ondergeschikte, die zich aan eene oogenblikkelijke, blinde, onstuimige, onbedachte gehoorzaamheid, zonder beraad of onderzoek, gewijd heeft, niet kunnen vervoerd worden! Hoeveel ligter zal dit niet kunnen geschieden in eene orde, waar de leer van het *probabilisme* heerscht, en waar de hoogst gevierde leeraars eene moorddadige leer voorstaan, zoo als wij het in een *afzonderlijk narigt over den Koningsmoord* zullen bewijzen; waar wij het beruchte besluit van AQUAVIVA, 't welk de Eerw. Vader DE RAVIGNAN zich niet geschaamd heeft te zijner verschooning aan te halen, ter toets zullen brengen.

De Regel der Jezuïten strekt zich uit tot alle zedelijke handelingen, tot alle mogelijke daden, waarmede onze naaste kan geholpen worden: dat heeft geene palen, tot hunne zending behoort alles. Hun overste zoude, b. v., door zijn bevel niet buiten den regel treden, indien hij een' Jezuït afvaardigde, om over een huwelijk tusschen vorstelijke personen of over een vredes-verdrag te onderhandelen. Een Jezuïten-overste kan dus niets tegen den Regel gebieden, er bestaat er geen; evenmin buiten den Regel, hij omvat alles.

Maar is het geene onverschoonlijke onvoorzigtigheid, op zulk eene wijze het eigendom van zijn verstand aan een' sterveling af te staan, die geen' anderen re-

---

quamcunque, cui eum superior *ad auxilium totius corporis religionis* velit impendere, cum animi hilaritate debet exequi. Institut. Tom 1, p. 408.

gel heeft dan zijn' eigen' wil? Is het geene volslagene dweeperij, door eene blinde gehoorzaamheid zich te verbinden aan een' levenden Regel, die zelf door geenerlei beschreven Regel bestuurd wordt? Zulk eene gehoorzaamheid, onbezonnen in dengenen die haar belooft, is eene onregtvaardigheid tegen den derden man, wanneer zijn belang op het spel staat. Nu, dit is altijd het geval bij de verrigtingen der Jezuïten, omdat zij niet tot het in zich zelf gekeerde bespiegelende leven bestemd zijn, maar overgegeven aan een naar buiten werkzaam leven, en zeggen toegewijd te zijn aan de bevordering van het zielen-heil der gansche wereld, door allerlei middelen (*quibuscunque mediis*). Zij raken aan elke maatschappij, aan elk huisgezin; zij bemoeijen zich met alles over de geheele wereld; en, in zulk een' onmetelijken kring van bemoeijingen, beloven zij eene blinde, algemeene, oogenblikkelijke gehoorzaamheid, die alle nadenken uitsluit, en alleen met de uitzondering der *handtastelijke zonde*, waarvan wij zoo aanstonds spreken zullen.

Het zijn lijken, stokken die de koningen en de volken bestieren; en deze werktuigen bewegen zich naar de willekeur hunner oversten, mits er in hun gebod geene *handtastelijke zonde* gelegen zij!

Is dat niet om voor te beven? — De bepaling, dat er geene *handtastelijke zonde* moet aanwezig zijn, geeft daar geene geruststelling tegen. En dit verdient hier, als zijnde de juiste plaats daartoe, meer opzettelijk behandeld te worden.

Op de 88e bladzijde van zijn boek, heeft de Eerw. Vader DE RAVIGNAN met zijne gewone behendigheid de zwarigheid ontdoken. Hij heeft zich wel gewacht van dat rampspoedige woord » *handtastelijk*" neder te schrijven; hij heeft zijne aanhalingen met overleg gekozen, en er een' onbepaalden zin aan gegeven, in

dezer voege: » Laat ons zoo vaardig zijn en zoo gehoorzaam mogelijk op de stem *onzer oversten in alles, waartoe de gehoorzaamheid, behoudens de Christelijke liefde (dat is, zonder zonde), zich leenen kan,"* enz. En eenige regels lager: » Laat ons dan alles doen, wat ons zal worden voorgeschreven; verzakende, met eene soort van blinde gehoorzaamheid, aan elk daarmede strijdig gevoelen, en dat wel in alles dat door onzen overste geregeld is, en *waar geene zonde in steekt."*

De Heer DE RAVIGNAN heeft zeer zorgvuldig deze laatste woorden in cursyf laten drukken, opdat zij meer in het oog zouden vallen.

De uitzondering, aldus voorgedragen, biedt eenigen waarborg aan, en maakt de leer eenigzins dragelijker. Maar vooreerst is de vertaling van den Eerw. Vader onnaauwkeurig en onvolledig. 1°. *Onnaauwkeurig,* want in het oorspronkelijke vindt men die woorden niet: *dat is, zonder zonde;* die uitlegging is van den Heer DE RAVIGNAN. Ook vindt men er deze onbepaalde woorden niet: *waar geene zonde in steekt,* maar deze: *waar men niet duidelijk bepalen kan, dat eenige soort van zonde in voorkomt* (1). 2°. *Is zij onvolledig;* want het oorspronkelijke voegt er te dier plaatse deze opmerkelijke woorden bij: *zoo als gezegd is geworden* (2). En waar is dat gezegd geworden? De verwijzing op den kant van bladz. 408 van den Regel berigt het ons; het is in de *verklaringen* op het eerste Hoofddeel, verklaringen, die even veel gezag hebben als de Regel zelf. Wat behelzen nu die verklaringen? Zie hier hare eigene woorden: *van dien aard zijn alle dingen, waarin geene* HANDTASTELIJKE *zonde*

---

(1) Ubi definiri non possit, aliquod peccati genus intercedere.
(2) Quemadmodum dictum est.

gelegen is (1). Daar is het sleutelwoord uitgesproken, en het geheim ontdekt. Voorts, heeft alles in den Regel de strekking om te bewijzen, dat de *handtastelijke zonde* de eenige aan de blinde gehoorzaamheid toegevoegde beperking is. Alles wordt ten voordeele van den overste beslist, zoo niet de klaarblijkelijkheid der zonde terstond in 't oog valt, en zich bij den eersten opslag vertoont.

Te vergeefs zoude men, ter verschooning van den Heer DE RAVIGNAN, en ten einde het hatelijke dier leer te bedekken, duisterheid trachten te verspreiden over eenige plaatsen. Er zijn andere zeer duidelijke, door welke men de duistere of dubbelzinnige plaatsen verklaart. En vooreerst de beruchte brief van IGNATIUS VAN LOYOLA aan de Jezuïten van *Portugal,* die aan de geheele Maatschappij ten regel strekt. Die brief, zoo zeer aanbevolen in den Regel, omdat hij de spiegel is van den Jezuït, en omdat ieder hem diep bevroeden moet (2), behelst geene andere uitzondering dan die eener *handtastelijke zonde:* » Men moet dus," zoo heet het daar (3), » zijn eigen oordeel onderwerpen (aan het bevel van den overste) in alle dingen, waarmede geene HANDTASTELIJKE *zonde* verbonden is."

Alle andere plaatsen moeten naar dien brief worden uitgelegd. In het stelsel van IGNATIUS VAN LOYOLA moet men, om in het bevel van den overste zonde te ontdekken of duidelijk te bepalen, ze zoo te zeggen, met de handen kunnen tasten.

Daarenboven heeft SUAREZ, de godspraak der Je-

---

(1) Hujusmodi sunt illae omnes, in quibus nullum *manifestum* est peccatum.

(2) Tom. 2, p. 295 et 360.

(3) Est igitur haec ratio subjiciendi proprii judicii . . . . omnibus in rebus quae cum *peccato* MANIFESTO conjunctae non sunt.

zuïten, ons een' uitleg van dien brief gegeven, en den korten inhoud van die leer, op drie plaatsen zijner Verhandeling over den Regel der Jezuïten. » De zonde moet uitgemaakt zijn, om den Kloosterling van den pligt der gehoorzaamheid te ontheffen, even gelijk de onregtvaardigheid van eenen oorlog tastbaar wezen moet in de oogen van eenen soldaat, zal hij wettiglijk mogen weigeren uit te trekken. Dit is," zoo gaat hij voort, » de Regel door den H. IGNATIUS gevolgd in het derde deel van den Regel, H. 1, § 3, dien hij uitlegt in het zesde deel H. 1, § 3, alwaar eene verwijzing staat naar de verklaring, letter B, en in deze verklaring wordt beslist, dat men altijd gehoorzamen moet, tenzij de zonde handtastelijk wezen mogt; *hetgeen ook door hem gezegd wordt in zijnen brief over de gehoorzaamheid* (1)."

Hier dringen zich de ernstigste bedenkingen in menigte aan den geest op. Deze bespiegeling moet noodwendig verkeerd zijn, want het is bijna niet mogelijk, dat een Jezuït ooit eene *handtastelijke* zonde zoude zien in het bevel van zijnen overste. Inderdaad, men gelieve zich te herinneren, dat de Jezuït beginnen moet met aan de uitspraken van zijn eigen verstand te verzaken (2), zoodra de overste gesproken heeft. Men maakt het hem tot eene wet, dat zijn eerste werk zijn zal, het oog zijner rede te sluiten. Hoe zou hij dan helder kunnen zien om te onderscheiden tusschen de bevelen, die men hem voorschrijft? Daarbij hebben dikwijls, in de Jezuïten-orde, zulke daden zelfs, die met de natuur-wet strijden, den schijn niet van *handtastelijke zonden*, wanneer zij door de oversten gebo-

---

(1) Et simili modo loquitur in Epistola de obedientia. SUAREZ, p. 390, 393 et 539.

(2) Proprium judicium abnegando.

den worden, omdat men aan deze laatsten voorschrijft dat zij de nieuwelingen, tot hun meerder geestelijk nut, op de proef zullen stellen, op dezelfde wijze als de Heer eenmaal ABRAHAM beproefde, opdat zij zoo bewijs van hunne deugd mogen geven, en er den aanwas van verkrijgen (1).

Dus, wanneer zelfs de overste eenen nieuweling gebieden zou, zich met den dolk te wapenen, zoude deze een schraal bewijs van deugd geven, indien hij aarzelde. Welke ijsselijke dolzinnigheid! Steekt er dan in dit afschuwelijk bevel geene *handtastelijke zonde?* Volgens den Regel, neen.

Er is meer. Bij de Jezuïten bestaat eene leer, welke niet weinig toebrengt, om de tastbaarheid eener zonde, die in het bevel van den overste zou kunnen voorkomen, te verduisteren. Deze leer is het *probabilisme.* De Jezuïten-orde heeft daar nooit van afgestaan, en zal die ook nooit verzaken, omdat zij in het wezen van haar bestuur is ingeweven.

Hier gaat SUAREZ, die wondere fakkel der Godgeleerdheid, weder schijnen, om ons voor te lichten.

SUAREZ dan beslist, dat het, bij eene keuze tusschen twee waarschijnlijke gevoelens, geoorloofd is, in de beoefening het minst waarschijnlijke te volgen, en dat men dit zelfs behoort te doen, wanneer de overste het gebiedt, met daarlating van het onderzoek naar het meer of minder waarschijnlijke, ten gunste van de deugd der gehoorzaamheid (2).

---

(1) Eosdem tentando ad majorem ipsorum utilitatem spiritualem, *eo modo quo* Dominus ABRAHAM tentavit: ut specimen virtutis suae praebeant, et in eadem crescant. Constit. part 3, p. 376.

(2) Non potest ille excessus probabilitatis tantus esse, quin merito praetermittatur, propter virtutem obedientiae. Lib. 4, cap. 15, § 21, p. 540

De geringste waarschijnlijkheid beslist dus ten gunste van den overste, en de tegenoverstaande waarschijnlijkheid, zij moge nog zoo groot zijn, ontslaat niet van de gehoorzaamheid, omdat die overste, door zijn gezag, in de schaal der waarschijnlijkheid zoo veel gewigt meer legt, dat zij naar zijne zijde overhelt.

Wanneer zal men dan moeten weigeren te gehoorzamen? Alleen dan, wanneer de zonde in zulk eene mate waarschijnlijk is, dat er geene de minste waarschijnlijkheid tegenover staat; omdat men, in dat geval, zeker is, en genoegzaam de klaarblijkelijkheid heeft van de innerlijke boosheid der voorgeschrevene daad.

Maar hier zelfs kan en moet men nog, volgens SUAREZ, door eene nieuwe *bedenking* worden teruggehouden; te weten deze, dat het gezag van den overste, die iets gebiedt, zoo hij godvruchtig, geleerd en voorzigtig is (nu de overste der Jezuïten zijn dit altijd) eene zaak waarschijnlijk maakt, die het te voren niet was (1).

Is dit zoo, dan kan er geene zedelijke overtuiging meer mogelijk zijn, dat het voorschrift van zulk een' man op zich zelf misdadig is; omdat het, zoo als ieder weet, bij de Jezuïten is aangenomen, dat een gevoelen waarschijnlijk is, zoodra het door één' schrijver of leeraar van gezag wordt voorgestaan.

In dat geval scheidt men dan den overste in twee personen, of liever, men doet hem eene dubbele rol spelen: als leeraar, schept hij de waarschijnlijkheid, hij maakt het gevoelen, door zijn aannemen, waarschijn-

---

(1) Considerandum est, aliquando talem esse posse personam superioris, ut ejus auctoritas possit probabilem efficere partem illam, quae antea talis non apparebat nec judicabatur, ut si non solum religiosus et pius, sed etiam doctus satis et prudens habeatur.

lijk; en, als overste, maakt hij het door zijn gezag der voorkeur waardig (1).

Zoodanig is de noodzakelijke, gerijfelijke en nuttige *methode*, ons door dien grooten Godgeleerde aangeboden, om de gehoorzaamheid in alle gevallen te regtvaardigen, en om den ondergeschikten op eene gemakkelijke wijze zijn eigen oordeel met dat van zijnen overste in overeenstemming te leeren brengen (2).

Dat wil, in één woord, zeggen, dat de overste altijd gelijk zal hebben in de bevelen, die hij geeft, en dat de ondergeschikte hem altijd zal moeten gehoorzamen, tegen zijn beter weten, dat men hem gelast te onderdrukken, en tegen de roepstem van zijn geweten, die men hem leert miskennen.

En nu de slotsom: De blinde gehoorzaamheid, zoo als die in den Regel der Jezuïten verstaan wordt, is gevaarlijk, dweepzuchtig, en strijdig met de natuurlijke en Goddelijke wet. Zij beleedigt de Godheid, welker onmededeelbare regten zij aan een' sterfelijken gebieder afstaat: zij verlaagt de menschheid, en maakt hem, die gehoorzaamt, tot een redeloos dier, door hem zijn verstand en vrijen wil te ontrooven. En toch is dit de spil van den Regel, dit de groote hefboom van de Maatschappij der Jezuïten; en zulk eene gehoorzaamheid is, volgens den Heer DE RAVIGNAN zel-

---

(1) In eo casu non obeditur contra judicium moraliter certum; neque consideratur praelatus formaliter tantum ut praelatus est, quod ad obedientiam spectat; sed consideratur ut homo doctus et prudens est; et ut sic, prius praebet auctoritatem rei praeceptae, tollitque consequenter moralem certitudinem prioris judicii, at tunc locum habet obedientiae efficacitas. SUAREZ, p. 540.

(2) Potest id esse necessarium ex parte materiae obedientiae, ad justificandam illam, et regulariter etiam est utile ad facilius conformandum proprium judicium cum judicio Superioris.

ven (1) *hunne ziel, hun leven, hunne kracht en hun roem!*

Deze buitensporigheden zijn zeker verregaande, en verdienden wel dat men zijne stem verhief om ze te bestrijden, en om de verbazend groote gebreken van de inrigting der Jezuïten-orde te doen gevoelen, in een tijdstip, waarop een man van een vermogend woord, en van een, misschien wel te hoog geroemd, maar toch merkwaardig talent, ons eene hoogdravende lofspraak houdt op de Maatschappij, waartoe hij het ongeluk heeft te behooren, en haar op nieuw een aanzien tracht te geven, dat, wij aarzelen niet het te zeggen, voor de Kerk van CHRISTUS een geesel wezen zou.

Maar wat, naar 't ons voorkomt, boven al de ernstigste aandacht verdient, en waartegen alle goede Christenen zich luide moesten verheffen, is de toepassing, welke men, naar de beginselen van den Heer DE RAVIGNAN en zijne orde-broeders (verklaarde ultramontanen, gelijk ieder weet), van het Jezuïtsche stelsel rakende de gehoorzaamheid kan, ja, moet maken op de verschillende indeelingen van het kerkelijk bestuur. De Eerw. Vader heeft zonder omwegen er den grond toe gelegd, als hij op bladz. 91 van zijn boek aldus zegt: » God leeft, God werkt (in Zijne Kerk), Hij zit voor bij de verrigtingen van 't gansche ligchaam, en vooral bij de verrigtingen des kerkelijken bestuurs. Door dit Goddelijke, en niet menschelijke bestuur, worden de Regels en de oversten daargesteld, goedgekeurd, *ingegeven* (inspire)". . . . . . .

Laat ons hierbij ophouden. De Heer DE RAVIGNAN voegt er, wel is waar, deze woorden bij: . . . . . . *in de Klooster-orden;* maar het is blijkbaar, krachtens het

---

(1) Bladz. 87.

gemeene beginsel dat hij vooruitgezet heeft, dat zijn stelsel over de gehoorzaamheid alle kerkelijke overheden omvat, omdat zij een deel uitmaken van dat Kerkelijk bestuur, (*hiërarchie*) hetwelk de goddelijke ingeving (*inspiratie*) in eigendom bezit.

Waar moet dat heen met zulk een stelsel, in eene eeuw, die ons het zonderlinge schouwspel aanbiedt der onbeperktste slaafschheid, die ooit bestaan heeft, in het godsdienstige, — naast de trapswijze vrijverklaring, (*emancipatie*) die zich meer en meer openbaart in het staatkundige? In eene eeuw, waarin men, onder hooge goedkeuring van *Rome*, eene *opzettelijke* verhandeling heeft zien uitkomen over de *Pauselijke onfeilbaarheid*, opgesteld en herzien door den tegenwoordigen Paus zelven? In eene eeuw eindelijk, waarin *de dwaalleer der heerschappij* al hare krachten inspant, om zich te vestigen van af het toppunt tot op de laagste trappen van den ladder des Kerkelijken bestuurs.

Wij hopen dat ons voorbeeld navolging vinden zal, en dat er geleerden en meer geoefende pennen mogen gevonden worden dan de onze, om ons te helpen in den strijd tegen dit monsterachtige stelsel, tegen dien geest van willekeurig heerschen, die, na het meerendeel der Rijken van deze aarde verlaten te hebben, zich eene wijkplaats schijnt te willen bezorgen in den schoot der Katholijke Kerk; en, eindelijk, om te beletten dat het *geheim der boosheid* de overhand krijge, en de overlevering der gezonde leer voort te planten tot op het gelukkige tijdstip van de komst des grooten Propheets, dien wij verwachten, en van wien God zich bedienen zal, tot de bekeering van *Israël* en het herstel aller dingen. ELIAS *zal komen, en alles herstellen.*

